

ทิศทางการทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540-2560)¹

Research Directions on the South Regional Literature
in 2 decades (2540-2560)

พัชลิน จินนุ่น (Phatchalin Jeennoon)²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540-2560) โดยรวบรวมบทคัดย่องานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นในการทำวิจัย และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ช่วงพ.ศ. 2540-2560 พบ 133 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่าสถาบันการศึกษาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีทั้งหมด 24 สถาบัน ส่วนหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น พบ 25 หลักสูตร โดยประเภทของข้อมูลที่ถูกวิจัยนำมาใช้มีจำนวน 10 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบันเทิงคดี กลุ่มบทร้องพื้นบ้าน กลุ่มนิทานและศาสนา กลุ่มสุภาษิตและคำสั่งสอน กลุ่มตำราแบบเรียนและคัมภีร์ กลุ่มตำนานพื้นบ้าน กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม กลุ่มนิราศ กลุ่มอุกฤษยาม ดุณิมิตและทำนายลักษณะ และกลุ่มประสมประสานประเภทวรรณกรรม โดยกลุ่มประเภทนิทานและศาสนาได้รับความสนใจจากนักวิจัยมากที่สุด สำหรับแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยพบ 12 แนวคิด ได้แก่ 1. การวิจัยองค์ประกอบทางวรรณกรรม 2. การวิจัยเชิงสุนทรียศาสตร์ 3. การวิจัยเชิงสังคม 4. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ 5. การวิจัยเชิงพุทธปรัชญา 6. การวิจัยโดยใช้ทฤษฎีสมัยใหม่ 7. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ 8. การวิจัยเชิงภาษา 9. การวิจัยเชิงคติชน 10. การวิจัยเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา 11. การวิจัยสันติสุข ชันติธรรม และ 12. การวิจัยเชิงการสื่อสาร โดยการวิจัยองค์ประกอบวรรณกรรมได้รับความนิยมมากที่สุด การวิจัยใน

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “องค์ความรู้และทิศทางการทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540-2560)” งบประมาณรายได้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปี 2561

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000, อีเมล: Phatchalin@hotmail.com

ครั้งนี้ค้นพบว่า ทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นค่อนข้างย่ำอยู่กับที่ นักวิจัยมุ่งวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมมากกว่าการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม หรือการอาศัยแนวคิดทฤษฎีมาอธิบายตัวบท นอกจากนี้ ก็ยังมุ่งวิจัยเอกสารมากกว่ามุ่งวิจัยเชิงคุณภาพหรืออื่น ๆ ดังนั้น การวิจัยในอนาคต นักวิจัยอาจต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายขึ้น รวมถึงความพยายามบูรณาการกับสังคม การให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วม การทำงานเป็นกลุ่ม และการวิจัยเชิงสหศาสตร์

คำสำคัญ: ทิศทางการทำวิจัย, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้, สองทศวรรษ

Abstract

This Research article aimed to research direction on local literature in southern Thailand during the two decades (1997-2017) that assembled a set of graduate-level abstracts and full-text publications were examined, conducted during 1997-2017 in reference to local literature. 133 studies were found with descriptive analyses. The findings revealed the 24 education institutions in reference to local literature in Southern Thailand, under 25 courses were in reference to the matter. The collected data fell under 10 categories: (1) fiction; (2) folk chant; (3) tale and religion; (4) proverb and wise saying; (5) textbook, learning material, and scripture; (6) folklore; (7) tradition and ritual; (8) Nirat (a journey composition); (9) auspicious occasion, foresight, and physiognomy; and (10) mixed literature. Among the 10, “tale and religion” was the most emphasized category in research. In addition, the study discovered 12 research concepts including (1) literary elements; (2) aesthetics; (3) society; (4) comparison; (5) Buddhist philosophy; (6) modern theory; (7) development of learning innovations; (8) language; (9) folklore; (10) culture and wisdom; (11) peace and kshanti (Sanskrit for patience), forbearance and forgiveness; and (12) communication. The most academically mentioned concepts were “literary elements”. This study discovered that the research direction on local literature

has been rather non progressive. The researchers were too preoccupied with literary analyses as oppose to finding connections of the social contexts or theoretical explanations for the literary works. Similarly, there has been an excessive focus on documentary studies as opposed to qualitative research or whatever else. Based on this notion, future studies should employ diverse research methodologies with an extra effort for social integration, social participation, group work, and interdisciplinary research.

Keywords: Research Directions, the South Regional Literature, 2 decades

บทนำ

วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดอยู่ในวิถีชีวิตชาวบ้าน ทั้งที่ถ่ายทอดโดยวิธีบอกเล่า และเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน บทสวดหรือบทกล่าวนในพิธีกรรม บทร้องพื้นบ้าน สำนวน ภาษิต และตำรา โดยสามารถสืบสานต่อไปภายหน้าด้วยการอ่านหรือฟัง เป็นผลงานของชาวท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้น รูปแบบฉันทลักษณ์เป็นไปตามความนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ ใช้ภาษาง่าย ๆ มุ่งสื่อความหมายเป็นสำคัญ บันทึกในสมุดข่อย ใบลาน ฯลฯ มีเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นการสร้างองค์ความรู้แก่วรรณกรรม วงวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป หากมีการศึกษาเก็บข้อมูล และเผยแพร่ความรู้ผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่องก็จะเป็นประโยชน์แก่วงการต่าง ๆ ทั้งอาจสร้างแรงบันดาลใจในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

ปัจจุบันการเรียนรายวิชาการวรรณกรรมท้องถิ่นเปิดทั้งในระดับส่วนกลางและระดับภูมิภาค มีการวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างกว้างขวางมากขึ้น มีทั้งการทำสารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และการวิจัยอิสระ โดยข้อมูลมักนำมาจากวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีการปริวรรตไว้แล้ว และได้จากการเก็บข้อมูลตามศูนย์วัฒนธรรมต่าง ๆ อาทิ ในภาคใต้ที่มีแหล่งเก็บรวบรวมมรดกทางภูมิปัญญา เช่น สถาบันทักษิณคดีศึกษา ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ศูนย์พุทธศาสนธรรมโฆษณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยหน่วยงานเหล่านี้ บางแห่งจัดระบบได้ดี

สะดวกต่อการค้นคว้า บางแห่งมีการปริวรรต และพิมพ์เผยแพร่ แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ยังมีหนังสือชุด สมุดข่อย ใบลานอีกจำนวนมากรอการศึกษาค้นคว้าวิจัย ผลงานที่ดำเนินการวิจัย เช่น การวิจัยโครงการภูมิปัญญาทักษิณจากวรรณกรรมและพฤติกรรม ของศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ โครงการภูมิปัญญาทักษิณจากวรรณกรรมท้องถิ่นของศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว โครงการวิจัยวรรณกรรมล้านนา: ภูมิปัญญา ลักษณะเด่น และคุณค่าที่สนับสนุนให้นักวิชาการที่สนใจศึกษาวรรณกรรมล้านนาได้ร่วมแรงร่วมใจกันศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมล้านนาประเภทต่าง ๆ จากอดีตถึงปัจจุบัน โดยมีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการค้นคว้าวิจัย เช่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรมส่งเสริมวัฒนธรรม สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งเอกชน เช่น มูลนิธิโตโยต้า เป็นต้น

แม้จะมีแหล่งข้อมูลหรือต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ขั้นตอนที่นักวิจัยมักจะประสบปัญหา คือ การหาหัวข้อวิจัย หรือแนวทางในการทำวิจัย เนื่องจากขาดการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น แม้ว่านักวิชาการเริ่มให้ความสนใจและดำเนินการขึ้นพื้นฐานไว้บ้างแล้ว แต่งานศึกษาค้นคว้าขาดความต่อเนื่อง การรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นครั้งนี้จึงเพื่อเติมเต็มปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยเพื่อสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นในสังคมไทยเพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540-2560)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยสาขาวิชาภาษาไทย และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับอุดมศึกษาของไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ บทคัดย่อจากวิทยานิพนธ์และงานวิจัยตามปีที่พิมพ์เผยแพร่

แพร่อยู่ในช่วงพ.ศ. 2540-2560 นำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลผ่านการสืบค้น โดยเลือกกลุ่มข้อมูลที่เห็นว่าเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสะดวกต่อการเข้าถึง โดยรวบรวมจากงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ โครงการศึกษาเฉพาะบุคคล และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เก็บข้อมูลจากหอสมุด เว็บไซต์หอสมุด เว็บไซต์บัณฑิตวิทยาลัย เว็บไซต์สถาบันวิจัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หอสมุดแห่งชาติ เว็บไซต์โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ThaiLIS) ห้องสมุดออนไลน์ ฐานข้อมูลวิจัยจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และกูเกิล (Google) ต่อมาจึงสังเคราะห์ทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อให้นักวิจัยมีแนวทางในการทำวิจัยมากขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ หมายถึง วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยด้านวรรณกรรม ในสาขาวิชาภาษาไทยและอื่น ๆ เช่น นิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ วารสารศาสตร์ และพุทธศาสตร์ที่อาศัยวรรณกรรมเป็นเครื่องมือหรือเป็นปัญหาในการวิจัย

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ หมายถึง วรรณกรรมที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ และถ่ายทอดแบบมุขปาฐะโดยถ่ายทอดในกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งหรือในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเป็นเวลานาน ผู้เล่าหรือผู้เขียนถ่ายทอดให้แก่คนในท้องถิ่นของตน เช่น เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน หนังตะลุง

ผลการศึกษา

การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ช่วงพ.ศ. 2540- 2560 พบจำนวน 133 เล่ม มีประเด็นดังนี้

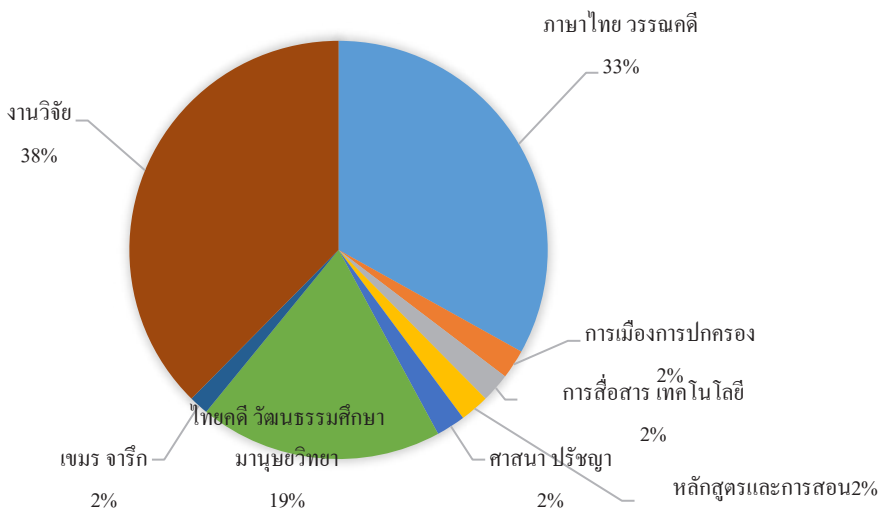
1. **สถาบันและสาขาวิชาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น** พบว่า มีการนำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้ในการทำวิจัยถึง 24 สถาบัน ทั้งในระดับปริญญาโท

และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยที่มุ่งศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งเปิดสอนทั้งหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต และศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ส่วนมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็นิยมใช้กลุ่มข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นเช่นเดียวกัน โดยมหาวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษามักนำตัวบทวรรณกรรมท้องถิ่นไปใช้ในการทำวิจัยมากกว่ากลุ่มอื่น ในขณะที่รายงานวิจัยมักพบในมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ โดยสถานศึกษาที่มุ่งวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นมักเป็นสถานศึกษาในภาคใต้มากกว่าภาคอื่น ๆ หากเป็นภาคอื่น ๆ ผู้เรียนก็มักเป็นนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นชาวใต้

หลักสูตรที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นพบว่า ประมวลได้ 7 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มภาษาไทย ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร วรรณคดีไทย และวรรณคดีเปรียบเทียบ 2) กลุ่มรัฐศาสตร์ การปกครอง เศรษฐศาสตร์การเมือง 3) กลุ่มการสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีการเรียนรู้และสื่อสารมวลชน 4) กลุ่มหลักสูตรและการสอน การสอนภาษาไทย 5) กลุ่มพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนาเปรียบเทียบ 6) กลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ไทยคดีศึกษา ไทยศึกษา 7) กลุ่มเขมรศึกษา จารึกตะวันออก และ 8) กลุ่มงานวิจัย นักวิจัยกลุ่มสาขาวิชาต่าง ๆ มักเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีตามศาสตร์ที่ตนถนัด สาขาที่ทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นมากที่สุด คือ สาขาภาษาไทย ซึ่งรวมถึงสาขาวรรณคดีไทย สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ ซึ่งมีการเปิดสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่งผลให้งานวิจัยในกลุ่มนี้ปรากฏมากเป็นพิเศษ โดยยังมีวิทยานิพนธ์บางเล่มที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น แต่ยังทำวิจัยไม่เสร็จสิ้น เช่น วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตของสันตุด จันทรขุน สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เรื่อง พัฒนาการวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตภาคใต้ (พ.ศ. 2530-2558) วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของกมลทิพย์ กาลพันธ์ เรื่อง พัฒนาการวาทกรรมอัตลักษณ์มลายูไทยจังหวัดชายแดนภาคใต้ในบันเทิงคดีไทยระหว่าง พ.ศ. 2485-2555 สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร งานวิจัยของสาขานี้มักมุ่งเน้นวิจัยองค์ประกอบของวรรณกรรม การวิจัยเชิงสุนทรียศาสตร์และการเปรียบเทียบ รองลงมา คือ กลุ่มสาขาวิชาไทยคดีศึกษา ไทยศึกษา และวัฒนธรรมศึกษา โดยกลุ่มนี้มักศึกษาจากวรรณกรรมประเภทมุขปาฐะ ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน มีข้อสังเกตว่า

นักวิจัยไม่มีใครใช้แนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่นัก ในขณะที่การจัดทำเป็นรายงานการวิจัย นักวิจัยมักเก็บข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเช่นเดียวกัน

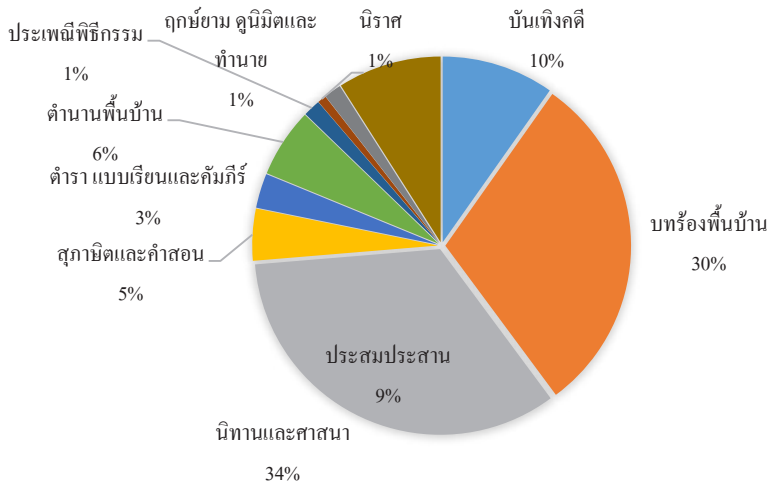
การศึกษาสาขาที่ทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในการใช้กลุ่มข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งมีปริมาณที่แตกต่างกันไป ดังนี้ กลุ่มสาขาวิชาภาษาไทย วรรณคดีไทย วรรณคดีเปรียบเทียบ พบจำนวน 44 เรื่อง ตามด้วยกลุ่มสาขาวิชาไทยคดี ไทยศึกษา วัฒนธรรมศึกษา พบจำนวน 25 เรื่อง กลุ่มสาขาวิชาการเมืองการปกครอง รัฐศาสตร์ พบจำนวน 3 เรื่อง กลุ่มสาขาวิชาการสื่อสาร เทคโนโลยี นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ พบจำนวน 3 เรื่อง กลุ่มสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน พบจำนวน 3 เรื่อง กลุ่มสาขาวิชาพุทธศาสนา ปรัชญา พบจำนวน 3 เรื่อง กลุ่มสาขาวิชาเขมร จารึกตะวันออก พบจำนวน 2 เรื่อง ในขณะที่งานวิจัยของนักวิจัยสถาบันต่าง ๆ พบจำนวน 50 เรื่อง คิดตามสัดส่วนต่าง ๆ ได้ดังนี้ ดังตาราง

แผนภูมิที่ 1 สาขาวิชาต่าง ๆ ที่ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

2. ประเภทของกลุ่มข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น พบว่า สามารถจำแนกได้ 10 กลุ่ม ได้แก่ 1.บันทึกคดี จำนวน 13 เรื่อง 2.บทร้องพื้นบ้าน จำนวน 40 เรื่อง 3.นิทานและศาสนา จำนวน 45 เรื่อง 4. สุภาษิตและคำสั่งสอน จำนวน 6 เรื่อง 5. ตำราแบบเรียนและคัมภีร์ จำนวน 4 เรื่อง 6. ตำนานพื้นบ้าน จำนวน 8 เรื่อง 7. ประเพณีและพิธีกรรม จำนวน 2 เรื่อง 8. นิราศ จำนวน 1 เรื่อง 9. ถกษยาม ดุณิผิตและทำนวยลัทธิษณะ จำนวน 2 เรื่อง และ 10. ประสมประสานประเภทวรรณกรรม จำนวน 12 เรื่อง ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ กลุ่มนิทานและศาสนา ต่อมา คือ กลุ่มบทร้องพื้นบ้าน ทั้งที่เป็นบทร้องเพื่อการแสดง เช่น โนราหนังตะลุง และเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงเรือ งานวิจัยกลุ่มนี้มุ่งศึกษาจากตัวบทและการสัมภาษณ์ศิลปิน โดยมีทิศทางการวิจัยที่หลากหลาย แต่เป็นแนวขนบอยู่ ได้แก่ การศึกษาเชิงสังคมขั้นพื้นฐาน การศึกษาเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาทั่ว ๆ ไป การศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรม และการศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ ซึ่งแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาไม่แตกต่างกันนัก กลุ่มวรรณกรรมประเภทนี้มีการวิจัยกันอย่างต่อเรื่อง โดยช่วงหลัง ๆ นักวิจัยเน้นเก็บข้อมูลภาคสนามมากยิ่งขึ้น เพื่อจัดเก็บเป็นมรดกทางวัฒนธรรม โดยเริ่มมีการวิจัยสื่อมัลติมีเดียมากขึ้นในช่วง พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา

ประเภทของวรรณกรรมที่เริ่มได้รับความนิยมในระยะหลัง ๆ คือ วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทบันทึกคดี และประเภทผสมผสานวรรณกรรม หากเป็นสื่อบันทึกคดี นักวิจัยอาศัยแนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่มาอธิบายตัวบท เช่น รื้อสร้าง อัตลักษณ์ และวาทกรรม ทำให้นักวิจัยมีมิติมากยิ่งขึ้น ในขณะที่การศึกษากลุ่มประสมประสานเป็นการศึกษามาศานนามเพื่อเก็บรวบรวมวรรณกรรมทุกชนิดที่พบบริเวณต่าง ๆ เช่น เก็บข้อมูลวรรณกรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา บริเวณลุ่มน้ำตาปี หรือบริเวณสามจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานีและยะลา เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมให้กว้างมากยิ่งขึ้น บ้างเพื่อจัดเก็บเป็นมรดกทางวัฒนธรรม บ้างก็เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักวรรณกรรมของตน และบ้างก็รวบรวมไว้เพื่อให้ นักวิจัยรุ่นหลังนำไปศึกษาต่อยอดต่อไป สำหรับกลุ่มวรรณกรรมประเภทตำนานพื้นบ้านพบว่า มีการวิจัยเชิงทฤษฎีมากขึ้นด้วย แต่ทำกันไม่มากนัก ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ที่เหลือ นักวิจัยยังเน้นวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรม และการวิจัยเชิงสังคมโดยทั่ว ๆ ไปโดยมักปริวรรตแล้วนำมาวิเคราะห์ ทำให้ได้ความรู้ด้านวรรณกรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

แผนภูมิที่ 2 ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

3. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายข้อมูล แนวแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้ 12 แนวคิด ได้แก่ 1. การวิจัยองค์ประกอบวรรณกรรม จำนวน 31 เรื่อง 2. แนวคิดเชิงสุนทรียศาสตร์ จำนวน 7 เรื่อง 3. แนวคิดเชิงสังคม จำนวน 27 เรื่อง 4. แนวคิดเชิงเปรียบเทียบ จำนวน 11 เรื่อง 5. แนวคิดเชิงพุทธปรัชญา จำนวน 13 เรื่อง 6. แนวคิดเชิงทฤษฎีสัมัยใหม่ จำนวน 6 เรื่อง 7. แนวคิดเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ จำนวน 9 เรื่อง 8. แนวคิดเชิงภาษาศาสตร์ จำนวน 4 เรื่อง 9. แนวคิดเชิงคติชน จำนวน 3 เรื่อง 10. แนวคิดเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา จำนวน 17 เรื่อง 11. แนวคิดสันติสุข ชันติธรรม จำนวน 3 เรื่อง และ 12. แนวคิดเชิงการสื่อสาร จำนวน 2 เรื่อง โดยแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง คือ งานวิจัยองค์ประกอบวรรณกรรม ทั้งรูปแบบ เนื้อหา คุณค่าด้านต่าง ๆ ถือว่ายังเป็นการวิจัยแนวขนบอยู่ ซึ่งไม่ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่มากนัก และมักไม่มีข้อถกเถียงในเชิงความรู้ กรอบแนวคิดที่เข้ยังเข้าไปเข้ามา เปลี่ยนแค่เรื่องที่จะทำ งานวิจัยแนวนี้ เช่น ถวิล จิตมานะ (2540) การศึกษาเรื่องหอยสังข์ฉบับวัดเลียบ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ปิยะนารถ โภคามาต (2550) การศึกษาเวสสันดรชาดกฉบับท้องถิ่นภาคใต้ และชูพันธุ์ สมเกื้อ และคณะ (2552) การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ประเภท

ลายลักษณ์จากหนังสือชุด

ส่วนแนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ การวิจัยเชิงสังคม นักวิจัยมักค้นหาโครงสร้างสังคมจากวรรณกรรม เช่น บริบทการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ วิถีชุมชน สีสันท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ และสถานภาพผู้หญิง รวมไปถึงพัฒนาการทางสังคม งานวิจัยแนวนี้ เช่น สุนิภา ไกรนรา (2542) การนำปัญหาสังคมและสีสันท้องถิ่นภาคใต้มาใช้ในการแต่งเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นายจัญญ หยุทอง (2543) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มนาคร วรณา ปูเป้ง (2546) ศึกษาวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชจากบทหนึ่งตะลุงในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณี และขวัญชนก นัยจัญญ (2557) การวิเคราะห์ภาพสะท้อนค่านิยมของไทยจากนิทานพื้นบ้าน โดยนักวิจัยไม่ค่อยมุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงไตรภูมิ คือ มองบริบทสังคมที่มีผลต่อการสร้างกับการเสพ

การวิจัยเชิงคติชน นักวิจัยใช้กลุ่มข้อมูลทางคติชน เช่น นิทาน ตำนานพื้นบ้าน โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีทางคติชนในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เช่น ด้านบทบาทหน้าที่ การแพร่กระจายของนิทาน โครงสร้างนิทาน อนุภาคของนิทานพื้นบ้าน และแบบเรื่องนิทาน เช่น วัชรภรณ์ พัฒนศิริ (2540) วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านแบบเรื่องและอนุภาคที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลก กิตสุรางค์ กาฬสุวรรณ (2546) การวิเคราะห์โครงสร้างนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้ตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิมีร์ พรอฟฟ์ และการศึกษาคติชนที่ปรากฏในเรื่อง และวรรณะ หนูหมื่น (2559) เรื่องเล่าวาลีใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: ตำนานการรับนับถือศาสนาในท้องถิ่น และความสำคัญในบทบาทวรรณกรรมพื้นบ้านโดยใช้แนวคิดของ Lévi-Strauss ทั้งนี้ พบว่าแม้ผู้วิจัยอาศัยกลุ่มข้อมูลทางคติชน แต่ก็วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีทางวรรณคดี เช่น วิเคราะห์โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร เป็นต้น

อนึ่ง การใช้ทฤษฎีทางคติชนมักปรากฏในงานวิจัยที่ใช้ข้อมูลนิทานภาคต่าง ๆ ในเล่มเดียวกันเพื่อดูลักษณะที่เป็นสากลและอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่งยวดของความรู้การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เท่านั้น

การวิจัยเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ผู้วิจัยมักมุ่งค้นหาวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิต

ความเชื่อ ค่านิยม เช่น เกษม ขนบแก้ว (2540) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือ สมพาสย์ สุวรรณรัตน์ (2543) ศึกษาวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง อุษา ช่วยบำรุง (2550) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ และวัชรนันท์ ชูทัพ (2557) ภูมิปัญญาในวรรณกรรมเยาวชนของนักเขียนภาคใต้ มีข้อสังเกตว่างานวิจัยแนวนี้นี้ไม่มีใครตีความในเชิงความหมาย ความรู้ใหม่ ๆ การมองความสัมพันธ์รอบด้านที่อิงบริบทต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นักวิจัยมุ่งแยกส่วนการวิเคราะห์ ขาดการเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎี ทำให้ลดทอนพลังของการศึกษาไป เป็นการมองวัฒนธรรมในมิติทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ นักวิจัยมักสนใจว่าค้นพบอะไรบ้าง แล้วก็วิเคราะห์ไปจนจบเรื่องเพื่อนำไปสู่ปลายทาง แต่ไม่ได้สนใจตั้งคำถามใหม่ ๆ ที่แตกต่าง หรือสนใจกระบวนการทำวิจัย/ระเบียบวิธีวิจัย/การกำหนดกรอบแนวคิด ต่อมาคือ การวิจัยด้านพุทธปรัชญา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาหลักธรรมในคำสอนในพระพุทธศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอิงกับตัวบทเป็นสำคัญ ยังขาดการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมปัจจุบัน หรือการนำไปบูรณาการกับหน่วยงานในสังคม

การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำตัวบทเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียน เยาวชน และคนในพื้นที่ต่าง ๆ โดยวัดจากค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เช่น ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ (2549) การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี และนิหัสลิ้ง เจะยามา (2554) ผลการใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ มีข้อสังเกตว่า การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ นักวิจัยมักวิจัยเชิงปริมาณ และใช้สื่อประเภทนิทาน จึงควรวิจัยในเชิงคุณภาพควบคู่กันไปด้วย และใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้งานวิจัยมีความน่าสนใจและมีความทันสมัย

การวิจัยเชิงพุทธปรัชญา เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาหลักคำสอนที่อิงกับแนวคิดในพระพุทธศาสนา ซึ่งมาจากพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า งานวิจัยส่วนใหญ่มักแห้งแล้ง เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งศึกษาแค่ตัวบท และมักวิจัยในกลุ่ม

วรรณกรรมการแสดง เพื่อที่ว่าตัวบทวรรณกรรมมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม หรือพุทธปรัชญาด้านใดบ้าง โดยน้าเสียดายว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งบูรณาการ กับสังคมหรือเชื่อมโยงกับนโยบายทางสังคมเท่าที่ควร หรือนำมาบูรณาการกับการ เรียนการสอน เช่น เสริมศรี อนันตพงศ์ (2540) ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในการละ เล่นพื้นบ้านภาคใต้ ประพันธ์ สุวรรณมณี (2543) ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุงใน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ มาณี กิตินุกุลญา (2550) นิทานพื้นบ้านจังหวัดกระบี่: การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรม อย่างไรก็ตาม ก็มีงานวิจัยที่เริ่มบูรณาการแนวคิดคุณธรรมจริยธรรมกับสังคมร่วม สมัยด้วย เช่น พัทธลีนจ์ จินนุ่น (2557) หลักและวิธีสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากกรมท่องเที่ยวถิ่นภาคใต้ ชุดวรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร โดยเชื่อมโยงกับแนวพระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ 9 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติของรัฐบาล ฉบับที่ 11 และนโยบายของมหาวิทยาลัยทักษิณ (พ.ศ. 2555-2556)

การวิจัยโดยเน้นแนวคิดสันติสุข ชันติธรรม แนวคิดขันติธรรม (Tolerance) เป็น แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่เป็นบวก เช่น ความศรัทธา คุณค่า เสรีภาพ ความ ยุติธรรม เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดศีลธรรม คุณค่าของขันติธรรม คือ การให้ความสำคัญ สำนึกกับมนุษยชาติ ส่วนแนวคิดสันติสุข (Peace) สามารถจำแนกตามระดับของ สันติภาพเป็นสันติภาพระดับโลกหรือระดับนานาชาติ และสันติภาพระดับปัจเจก ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือบริบทต่าง ๆ หรือจำแนกตามความ หมาย เช่น ความหมายในเชิงคุณค่า ความหมายเชิงวัฒนธรรม และความหมายใน เชิงค่านิยมและอุดมการณ์ แนวคิดสันติภาพมีคุณค่าแฝงอยู่ คือ ความเคารพในชีวิต ของผู้อื่น และไม่ประสงค์จะข่มขู่หรือความรุนแรงในฐานะทางออก มีเป้าหมายเพื่อ เปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นด้วยการสร้างสรรค์สังคมที่มนุษย์มีเสรีภาพและศักดิ์ศรี สามารถดำเนินชีวิตได้เต็มตามศักยภาพ อย่างเหมาะสมกลมกลืนกับเพื่อนมนุษย์ และสภาพแวดล้อม (พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, 2556: 7-23)

การที่ผู้วิจัยแยกแนวคิดนี้ออกมาให้เป็นอีกกลุ่มแนวคิด เนื่องจากมีความคิด เห็นว่าแนวคิดนี้เริ่มมีการวิจัยในระยะหลัง โดยมุ่งเก็บข้อมูลที่เป็นพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนใต้ เช่น พรพันธุ์ เขมคุณาศัย (2556) เรียนรู้และเข้าใจคนมลายูมุสลิมจังหวัด ชายแดนภาคใต้จากวรรณกรรมไทยร่วมสมัย (พ.ศ.2516-2552) ใช้มุมมองคุณค่า

ความเป็นมนุษย์ มุมมองสันติสุข มุมมองขันติธรรม และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน และสุธารัตน์ รัตนคง (2557) ความปรารถนาสันติสุขของคนไทยมุสลิมไทย จากเรื่องสั้นชายแดนใต้ ใช้แนวคิดความปรารถนา แนวคิดสันติสุข และแนวคิด มนุษยธรรม

การวิจัยเชิงภาษาศาสตร์ เป็นการศึกษาลักษณะของภาษาโดยอาศัยหลักทฤษฎี และวิธีการวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 แขนงหลัก คือ ภาษาศาสตร์ทั่วไป และภาษาศาสตร์ประยุกต์ สำหรับภาษาศาสตร์ทั่วไปเป็นการศึกษาลักษณะทั่วไปของภาษาในมิติที่ไม่ได้ถูกเชื่อมโยงไปสัมพันธ์กับศาสตร์อื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ นักภาษาศาสตร์แบ่งการศึกษาภาษาออกเป็นระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับเสียง ระดับคำ ระดับวากยสัมพันธ์ ระดับความหมาย นอกจากนี้ ภาษาศาสตร์ยังแบ่งการศึกษาภาษาเป็น 2 กลุ่มในมุมมองที่สัมพันธ์กับกาลเวลา คือ การศึกษาลักษณะของภาษา ณ จุดของเวลาใดเวลาหนึ่ง และการศึกษาลักษณะของภาษาตามการเปลี่ยนแปลงของเวลา ส่วนภาษาศาสตร์ประยุกต์เป็นการศึกษาภาษาในมุมมองที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาอื่นเพื่อวัตถุประสงค์ในการประยุกต์ใช้ สามารถนำมาผวนกเข้ากับการศึกษาภาษาศาสตร์ ซึ่งนำไปสู่การศึกษามานุษยวิทยา ประสาทวิทยา เป็นต้น (<http://www.arts.chula.ac.th/~ling/category.php?id=1&>)

งานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในเชิงภาษาศาสตร์มีทั้งการวิจัยด้านที่เป็นภาษาศาสตร์โดยทั่วไป โดยมุ่งเน้นศึกษาการใช้คำ ความหมาย เช่น จำเริญ แสงดวงแข พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และ จริญญา ธรรมโชติ (2543) การศึกษาคำภาษาไทยถิ่นใต้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ด้านความหมายประจำคำ ความหมายโดยบริบทของคำ การเปลี่ยนแปลงของคำ และภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากคำ และณัฐา วิพลชัย (2557) ลักษณะคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องพระมหาชาติคณาภย ซึ่งการศึกษามานุษยวิทยาแบบนี้นี้ไม่ใคร่พิจารณาบริบทหรือปัจจัยภายนอก เช่น หน้าที่เชิงสังคม วิธีการใช้งาน และวิธีรับรู้ภาษาของมนุษย์ โดยมีนักวิจัยบางคนที่วิจัยเชิงภาษาศาสตร์ประยุกต์ด้วย เช่น จุไรรัตน์ รัตติโชติ (2556) วิจัยกลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้: ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ ผู้วิจัยนำมาประยุกต์กับกับสาขาการวิจัยศึกษาศาสตร์ด้วย โดยการวิจัยแนวนี้นี้ยังมีการทำกันน้อย ในการวิจัยเชิงภาษาควรมุ่งเน้นในเชิงทฤษฎี

ภาษาศาสตร์ที่เจาะลึกในแขนงต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น เช่น สัทศาสตร์ สัทวิทยา วากยสัมพันธ์ อรรถศาสตร์ วัจนปฏิบัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ แบบลักษณ์ ภาษา วัจนลีลาศาสตร์ นอกจากนี้ก็อาจมุ่งไปที่การศึกษาภาษาจากวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในรูปแบบของนิทาน ตำนาน เรื่องเล่าต่าง ๆ เช่น มอแกน มอแกลน ซาไก เป็นต้น

การวิจัยเชิงสุนทรียศาสตร์ เป็นการศึกษาความงาม ความไพเราะจากบทประพันธ์ที่เกิดจากการประสมเสียง คำ และความหมาย ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอิ่มเอมใจ สำหรับงานวิจัยที่มุ่งศึกษาโดยใช้แนวคิดสุนทรียศาสตร์มีแนวคิดไม่ต่างกันนัก คือ เน้นศึกษาการเล่นเสียง (สระ พยัญชนะ) การใช้คำ (คำซ้ำ คำซ้อน ฯลฯ) ความหมาย (รสวรรณคดี ภาพพจน์ โวหารต่าง ๆ) บ้างก็วิเคราะห์ความงามในรูปแบบและศิลปะการประพันธ์ บ้างใช้การวิเคราะห์รสคำ รสความ และท่วงทำนอง การเขียนที่ก่อให้เกิดความงามความไพเราะ ความซาบซึ้ง เช่น ราชนิดา พกฤษรัตน์ (2540) โวหารรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช และวันดี กรุณากร (2542) สุนทรียภาพในบทหนึ่งตะลุงของหนังงัน ทองหล่อ ด้านรสคำ รสความและท่วงทำนองลีลา

การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เป็นการมุ่งเปรียบเทียบแนวเรื่อง หรือเปรียบเทียบองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่ง มีทั้งการเปรียบเทียบข้ามภาค การศึกษาด้านอิทธิพล เช่น ศิริพร คชดั่ง (2544) เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนเรื่องกาพย์ลึงซอนหลานสำนวนภาคใต้กับกาพย์ปู้ซอนหลานสำนวนภาคอีสาน อำไพ เจริญกุล (2547) การศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านประเภทผีภาคอีสานและภาคใต้ และโรสณีย์ วงศ์หมัดทอง (2554) การศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในอดีตกับปัจจุบัน

อนึ่ง การศึกษาแนวเปรียบเทียบ อาจต้องหามิติใหม่ ๆ ในการทำวิจัยมากกว่า เน้นการเปรียบเทียบกับอีกภาค เช่น ศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลจากแหล่งอื่น โดยพิจารณาว่า เมื่อผู้แต่งรับมาแล้วมีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพิ่มเติมหรือดัดแปลงอย่างไร การหาแนวลักษณะร่วมอันเป็นสากลของมนุษย์ เพื่อหาความเหมือนที่เป็นสากล และความต่างที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ หรือวิจัยในเชิงการได้รับแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดศิลปะอีกแขนงหนึ่ง พิจารณาการดัดแปลง/การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หากเน้นการเปรียบเทียบตัวบทก็อาจเปรียบเทียบข้ามชาติ

บ้างเช่น เปรียบเทียบกับสมาชิกกลุ่มอาเซียน หรือเปรียบเทียบกับวรรณกรรมของชาวต่างชาติที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เช่น มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เป็นต้น รวมถึงการเปรียบเทียบอดีตกับปัจจุบันเพื่อให้เห็นสิ่งที่สูญหายไป คลี่คลายไป หรือสร้างสรรคใหม่เพื่อการดำรงอยู่ต่อไป

การวิจัยโดยใช้แนวคิดการสื่อสาร แนวคิดการสื่อสารเป็นแนวคิดที่มุ่งศึกษาความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน “องค์ประกอบของการสื่อสาร” ที่เรียกว่า SMCR ซึ่งเป็นการศึกษากระบวนการที่ “ผู้ส่งสาร” (Sender) ได้ส่ง “ข้อมูลข่าวสาร” (Message) ผ่านทาง “ช่องทางสื่อสาร” (Channel) ไปยัง “ผู้รับสาร” (Receiver) ทฤษฎีที่นำมาใช้ศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารนั้นมีความหลากหลาย เนื่องจากปรากฏการณ์การสื่อสารกินความกว้างขวางและเกี่ยวข้องถึงความรู้ในหลายสาขาวิชา โดยทฤษฎีที่นิยมใช้ในกลุ่มสาขาของการสื่อสาร เช่น ทฤษฎีแนวหน้าที่นิยม (Functionalism) ที่สนใจศึกษาหน้าที่บทบาทและองค์ประกอบของการสื่อสาร ทฤษฎีแนววิพากษ์นิยม (Critical theory) ที่สนใจศึกษาความขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมในกระบวนการสื่อสาร หรือทฤษฎีแนวการสื่อสารเพื่อพัฒนาสังคม (Development Communication) ที่สนใจศึกษาบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคม เป็นต้น แนวคิดนี้มักสังกัดสาขาสื่อสารมวลชน นิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีทางการศึกษา เช่น อินทรา สุวรรณ (2540) วิจัยเรื่องบทบาทหนังสือทางโทรทัศน์ในการถ่ายทอดความรู้โดยใช้ทฤษฎีแนวหน้าที่นิยมในการอธิบายหน้าที่บทบาทหน้าที่ของสื่อหนังสือในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้รับสารที่เป็นคนรุ่นใหม่ผ่านสื่อโทรทัศน์ และเสริมศักดิ์ ขุนพล กิตติคุณ ฤทธินิม (2559) วิจัยเรื่องการสื่อสารภาพลักษณ์ความเป็นคนได้ในสื่อมิวสิควิดีโอของศิลปินค่ายอาร์สยาม โดยใช้ทฤษฎีแนววิพากษ์นิยมในการวิเคราะห์ Stereotype ของความเป็นคนได้ที่แสดงออกผ่านทางสื่อมิวสิควิดีโอ

การวิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีสัมัยใหม่พบว่า ยังทำกันน้อย เช่น อัตลักษณ์ วาทกรรม รื้อสร้าง ซึ่งได้รับความนิยมในระยะหลัง โดยไม่มุ่งเน้นศึกษาเพียงตัวบทเท่านั้นแต่เป็นการอาศัยทฤษฎีเพื่อช่วยในการตีความตัวบทให้กระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น เพื่อดันหาสิ่งที่ซ่อนหรือเป็นรหัสของตัวบท

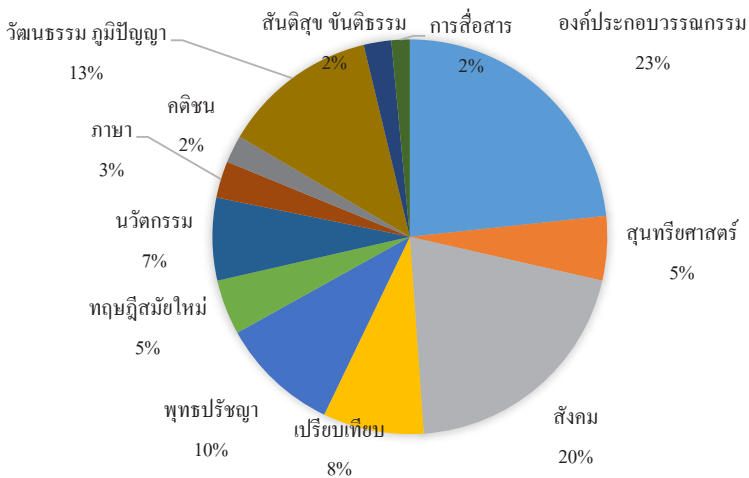
สำหรับแนวคิดอัตลักษณ์ (identity) หมายถึง คำที่เราใช้นิยามตัวตนได้ว่าเราเป็นใครเหมือนหรือต่างจากคนอื่นอย่างไรและตัวตนของเราจะดำรงพื้นที่อยู่ในสังคม

ใหญ่ได้อย่างไร การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในแต่ละชุมชน จึงต้องอาศัยพื้นที่ที่จะสื่อสารความเป็นตัวตนของท้องถิ่นให้แก่ทั้งตนเองและคนอื่น ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชน (กาญจนา แก้วเทพ, 2560: 226) ส่วนวาทกรรม มิเชล ฟูโก (Michel Foucault, อ้างถึงใน ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2542: 6-53) กล่าวว่าวาทกรรม คือ ระบบกระบวนการในการสร้าง ผลิตเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเรา โดยอำนาจในที่นี้มีใช้ความรุนแรงเสมอไป แต่เป็นเรื่องของการกระทำ และการสร้างโอกาส ความเป็นไปได้ให้เกิดการกระทำบางอย่างขึ้น แนวคิดหลังอาณานิคมเป็นสกุลคิดหนึ่งที่วิพากษ์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบไปทั่วโลก ไม่เฉพาะดินแดนที่เคยตกเป็นอาณานิคมเท่านั้น สกุลนี้พยายามรื้อถอนระบบความคิดเดิมที่ตะวันตกมีต่อตะวันออก และความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ตะวันตกมีอิทธิพลต่อตะวันออกก่อให้เกิดความขัดแย้ง การต่อต้าน และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (พรธาดา สุวัธนวิชัย, 2547: 53-63) แนวคิดการรื้อสร้าง (Deconstructionism) เป็นคำที่ ฌาคส์ เดอร์ริดา ใช้เพื่ออธิบายว่า “เรื่องเขียน” เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น มิใช่ตัวแทนของความจริง วิธีการรื้อสร้างจะวิเคราะห์โครงสร้าง ความหมาย และการเปลี่ยนแปลงของภาษา เพื่อที่จะทำความเข้าใจว่าความจริงถูกสร้างขึ้นด้วยภาษาซึ่งไม่ใช่สิ่งที่คงที่ถาวร ความจริงที่แบ่งแยกคู่ตรงข้าม (ขาว/ดำ ดี/ชั่ว) นำไปสู่ระบบศีลธรรมแบบช่วงชั้น (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, สืบค้นจาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/31>)

งานวิจัยที่ใช้แนวคิดสมัยใหม่ เช่น วิมลมาศ ปุฏชากุล (2550) อัตลักษณ์พื้นที่ถิ่นในบันเทิงคตีภาคใต้ (พ.ศ.2522-2546) โดยใช้แนวคิดอัตลักษณ์และแนวคิดหลังอาณานิคม พิเชฐ แสงทอง (2551) ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิม: อำนาจและการต่อต้านในภาคใต้ของไทย โดยใช้แนวคิดเรื่องอำนาจและการต่อต้านเป็นกรอบความคิดหลัก และใช้แนวคิดเรื่องอำนาจและการเมืองของเรื่องเล่า ศรัณย์ วงศ์จิตร (2554) จินตนาการปลายด้ามขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัดชายแดนภาคใต้ อิงอยู่กับ “ศาสตร์การตีความ” ของ Hans-Georg Gadamer กมลทิพย์ กาลพันธุ์ (2554) วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคตีของพนมนันทพฤษ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2529 และพิรยุทธ โอฬารพันธ์ (2554) การศึกษาความหมายวรรณกรรมประวัติศาสตร์ของชาวมลายูปัตตานี: ‘ประวัติราชอาณาจักรมลายู

ปะตานี' ใช้แนวทางการทลายกรอบของ ฌาคส์ แดริดา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่สาขาต่าง ๆ ใช้ในการทำวิจัยพบว่า นักวิจัยใช้แนวคิดการวิจัยในปริมาณที่แตกต่างกัน ดังนี้ การวิจัยองค์ประกอบวรรณกรรม จำนวน 31 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงสุนทรียศาสตร์ จำนวน 7 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงสังคม จำนวน 27 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงเปรียบเทียบ จำนวน 11 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงพุทธปรัชญา จำนวน 13 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงทฤษฎีสัมัยใหม่ จำนวน 6 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงนวัตกรรม จำนวน 9 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงภาษาศาสตร์ จำนวน 4 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงคติชน จำนวน 3 เรื่อง ใช้แนวคิดเชิงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา จำนวน 17 เรื่อง ใช้แนวคิดสันติสุข ชันติธรรม จำนวน 3 เรื่อง และใช้แนวคิดเชิงการสื่อสาร จำนวน 2 เรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 การใช้แนวคิดทฤษฎีในการทำวิจัย

4.กระแส แนวโน้มการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

การศึกษางานวิจัยที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้พบว่า มีการทำกันหลากหลายสาขา ทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ซึ่งพบว่าประเภทของกลุ่มที่นิยมใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มนักวิจัยอิสระ โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษานำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวน 83 เรื่อง ในขณะที่นักวิจัยอิสระนำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวน 50 เรื่อง

ในด้านสื่อที่ใช้ในการทำวิจัยพบว่า ทั้งนิสิตนักศึกษาและนักวิจัยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ที่หลากหลาย โดยกลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานิยมใช้สื่อเอกสารโบราณมากที่สุด พบถึง 46 เรื่อง ตามด้วยสื่อบุคคลที่ได้จากการสัมภาษณ์คนในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน พบจำนวน 32 เรื่อง ในขณะที่กลุ่มนักวิจัยอิสระนิยมทำแนวนี้นั้นเช่นเดียวกัน ถัดมา คือ สื่อหนังสือเล่ม เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น หนังสือขนาดเล็กเท่าหนังสือวัดเกาะของภาคกลาง หรือขนาด 16 หน้ายก พบจำนวน 30 เรื่อง ส่วนใหญ่ทำกันในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ตามด้วยสื่อผสมผสาน คือ เก็บข้อมูลทั้งจากสื่อเอกสารและการสัมภาษณ์ พบจำนวน 12 เรื่อง โดยกลุ่มนักวิจัยนิยมทำแนวนี้นั้น ถัดมา คือ สื่อวีดิ พบจำนวน 5 เรื่อง ทั้งนิสิตนักศึกษาและนักวิจัยนิยมใช้แนวนี้นั้นที่เหลือน้อยไม่มากนัก ได้แก่ สื่อภาพยนตร์ สื่อเว็บไซต์ สื่อสมุดบันทึก และสื่อที่ทำจากป้าย พบอย่างละ 1 เรื่อง ในด้านระเบียบวิธีวิจัยพบว่า ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ การวิจัยเอกสารพบจำนวน 84 เรื่อง ตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม พบจำนวน 30 เรื่อง การวิจัยแนวนี้นี้ได้รับความนิยมในช่วงหลัง ๆ ตามด้วยการวิจัยผสมผสาน พบจำนวน 13 เรื่อง และการวิจัยเชิงปริมาณ ที่เน้นการวิเคราะห์เชิงสถิติ พบจำนวน 6 เรื่อง โดยการใช้วิจัยเชิงเอกสารและการวิจัยเชิงปริมาณพบมากในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยผสมผสานพบมากในกลุ่มนักวิจัย สำหรับประเด็นพื้นที่ในการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษานิยมวิจัยพื้นที่ภาคใต้โดยทั่วไป พบจำนวน 115 เรื่อง ในขณะที่กลุ่มนักวิจัยเริ่มนิยมวิจัยในพื้นที่เฉพาะมากขึ้น เช่น บริเวณชายแดนใต้ บริเวณลุ่มน้ำตาปี บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พบจำนวน 18 เรื่อง

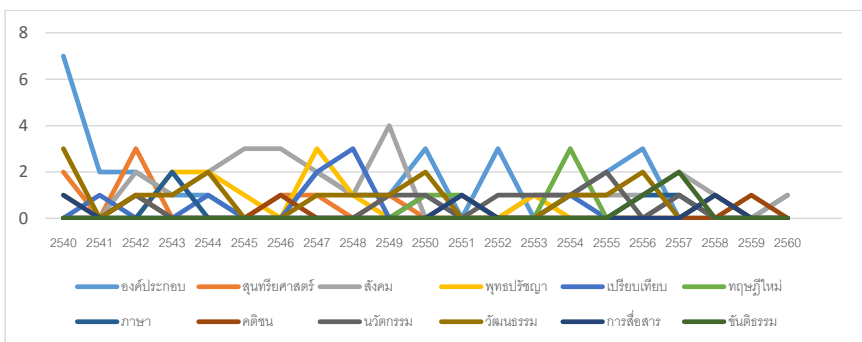
มีข้อสังเกตว่า นิสิตนักศึกษามักใช้ทฤษฎีและเลือกประเภทของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและเหมาะกับสาขาวิชาของตน เช่น นักวิจัยกลุ่มนิเทศศาสตร์มักเลือกกลุ่มข้อมูลภาพยนตร์ และสื่อพื้นบ้าน โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร และมุ่งวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ในขณะที่นักวิจัยกลุ่มมนุษยศาสตร์ (รวมถึงศิลปศาสตร์ อักษรศาสตร์) สังคมศาสตร์ (รวมถึงกลุ่มรัฐศาสตร์) มักวิจัยเอกสาร เลือกใช้กลุ่มข้อมูลประเภทเอกสารโบราณ หนังสือเล่ม และเลือกใช้ทฤษฎีที่หลากหลาย ส่วนกลุ่มนัก

วิจัยอิสระ นิยมใช้สื่อประเภทต่าง ๆ โดยเน้นไปที่สื่อบุคคล และสื่อพื้นบ้าน โดยมุ่งเน้นให้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเก็บข้อมูลในพื้นที่เฉพาะ โดยเฉพาะ พื้นที่บริเวณชายแดนใต้ อันเนื่องจากการได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น ดังรายละเอียด

ตารางที่ 1 การใช้เครื่องมือเพื่อวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

ประเภท	สื่อ											ระเบียบวิธี				พื้นที่	
งานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา	รายงานวิจัย	วิทยุทัศน์	ภาพยนตร์	สื่อพื้นบ้าน	เอกสาร โบราณ	หนังสือเล่ม	สื่อบุคคล	เว็บไซต์	สมุดบันทึก	ป้าย	ผสมผสาน	เอกสาร	ปริมาณ	คุณภาพ	ผสมผสาน	พื้นที่ทั่วไป	สื่อเฉพาะ
83	50	5	1	4	46	30	32	1	1	1	12	84	6	30	13	115	18

กราฟที่ 1 ช่วงเวลาที่มีการนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

จากการศึกษาพัฒนาการการใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นพบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้ ระยะแรก คือ ช่วง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2546 พบว่า นักวิจัย

มุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณกรรมจากเอกสารสมัยโบราณ ประเภทหนังสือชุดหรือตัวบทวรรณกรรมที่มีการปริวรรตแล้ว อาจศึกษาเพียงเรื่องเดียวหรือเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ เพื่อดูภาพรวม ทั้งมุ่งวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เช่น เชิงสุนทรีศาสตร์ เชิงสังคม เชิงคุณธรรม จริยธรรม เชิงภาษา ซึ่งไม่ได้เจาะลึกนัก เป็นการศึกษาในระดับผิวที่ไม่มุ่งบูรณาการกับสังคม โดยการใช้แนวคิดทฤษฎีอย่างลุ่มลึก ปรากฏให้เห็นบ้าง แต่ไม่มากนัก เช่น การใช้ทฤษฎีคติชนศึกษาอนุภาค แบบเรื่องในนิทานท้องถิ่น

ระยะที่สอง คือ ช่วง พ.ศ.2547-พ.ศ.2553 พบว่า นักวิจัยยังสืบทอดการวิเคราะห์แนวเดิมอยู่ แต่มีการวิเคราะห์ตัวบทที่อิงกับบริบทสังคมมากขึ้น โดยมีการศึกษาบริบททางสังคมในสมัยที่แต่งควบคู่กันไปด้วย เช่น ด้านความเชื่อ เศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ความขัดแย้ง การเมืองการปกครอง นอกจากนี้ก็วิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้มากขึ้นด้วย

ระยะที่สาม คือ ช่วง พ.ศ.2554-พ.ศ.2560 พบว่า การวิเคราะห์แนวเดิมเริ่มลดลง เนื่องจากนักวิจัยมีความนิยมทดลองใช้ทฤษฎีใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น วาทกรรม รื้อสร้าง อัตลักษณ์ และหลังอาณานิคม รวมถึงการใช้แนวคิดอื่น ๆ เช่น แนวคิดสันติสุข ชันติธรรม การสื่อสาร โครงสร้างหน้าที่ แนวคิดทางภาษาศาสตร์ นอกจากนี้ ยังนิยมใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย เรื่องสั้น เพลงลูกทุ่งสมัยใหม่ ภาพยนตร์ และยังมุ่งเก็บข้อมูลบริเวณชายแดนได้มากขึ้นด้วย ส่วนใหญ่เก็บรวบรวมไว้เพื่ออนุรักษ์เป็นมรดกทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ ตีความวัฒนธรรมโดยพิจารณาให้ลึกซึ้งเพื่อดูความหมาย ดูการเปลี่ยนแปลงรอบด้านที่ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังทำกันน้อย นักวิจัยยังศึกษาแนวเดิม คือ ศึกษาค่านิยม ความเชื่อ โลกทัศน์ ช่วงเวลานี้ การวิเคราะห์วรรณกรรมเพียงเล่มเดียวเริ่มซบเซาลง

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ค้นพบว่า การทำงานวิจัยมาเชื่อมโยงกับนโยบายทางสังคมยังทำกันน้อย และการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีก็ยังทำกันน้อยมาก โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมมักได้รับความนิยมในหมู่นิสิตนักศึกษา ส่วนแนววัฒนธรรม ภูมิปัญญาได้รับความนิยมในกลุ่มนักวิจัย อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูล

ภาคสนามนักวิจัยมุ่งรวบรวมไว้เบื้องต้นมากกว่าจะมุ่งศึกษาวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง หากจะศึกษาที่มีเพียงการวิจัยเชิงสังคม การใช้ทฤษฎีปรากฏการณ์ค่อนข้างน้อย จึงควรพิจารณาในด้านการเปลี่ยนแปลงหรือมองในเชิงพลวัต พัฒนาการให้มากยิ่งขึ้น

งานวิจัยบางเล่มพยายามโต้แย้งคำตอบบางประการ เช่น งานวิจัยของพัชลิน จินนุ่น (2555) ที่ศึกษาลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก” งานวิจัยเล่มนี้ให้ภาพของรัฐในเชิงบวกด้วย (จากที่ค้นพบว่างานวิจัยมักให้ภาพรัฐในเชิงลบ) นั่นคือ การมองรัฐในแง่งามของชาวบ้าน เพราะเป็นที่ทราบกันว่าชาวใต้มักมีอคติกับรัฐ ด้วยเห็นว่ารัฐใช้อำนาจไม่ชอบธรรม หรือนโยบายของรัฐทำให้เกิดความรุนแรง นอกจากนี้ชาวใต้ก็หัวแข็ง ไม่ยอมรับหรือยกย่องใครง่าย ๆ การที่ผู้แต่งนำนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามมาสอนก็อาจแสดงให้เห็นว่าชาวใต้ไม่ได้ต่อต้านอำนาจรัฐทุกสมัย หากเห็นว่า นโยบายของรัฐบาลใดส่งผลดีก็พร้อมที่จะสนับสนุน แต่สอนเพียงบางเรื่องที่เห็นว่าดีประโยชน์ ไม่ได้โอนอ่อนผ่อนตามนโยบายของรัฐทั้งหมด โดยทำที่ประนีประนอมนี้เห็นได้ชัดในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม สะท้อนให้เห็นว่าชาวใต้แข็งในสิ่งที่ควรแข็ง และผ่อนในสิ่งที่ควรผ่อน หากเห็นว่า การโอนอ่อนผ่อนตามนั้นมีประโยชน์ ค้นพบเรื่องของคนใต้กับรัฐว่า ความจริงแล้วคนใต้ไม่ได้เกลียดรัฐเสมอไป

มีข้อสังเกตว่า ในช่วงหลัง ๆ นักวิจัยเริ่มสนใจเก็บข้อมูลวรรณกรรมจากสื่อสมัยใหม่มากขึ้น เช่น ภาพยนตร์ บทเพลงร่วมสมัย และบันเทิงคดีสมัยใหม่ ทำให้เห็นการขยายตัวของทางเลือกใช้ตัวบทวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม การวิจัยในรอบสองทศวรรษก็สะท้อนให้เห็นว่าวิทยานิพนธ์และงานวิจัยจำนวนมากยังย่อหย่อนในด้านการอภิปราย ไม่ได้คำนึงถึงการเชื่อมโยงไปสู่รากฐานทางวัฒนธรรมในระดับลึก หากศึกษาทางวรรณศิลป์ก็มักไม่เข้าถึงวรรณศิลป์แบบชาวบ้าน มักอิงกับตำราของราชสำนัก นักวิจัยจึงจำเป็นต้องหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มข้อมูลมากขึ้น นอกจากนี้ งานวิจัยจำนวนมากมักลอกเลียนระเบียบวิธีกันไปมา ยังขาดการบูรณาการกับสังคม เมื่อทำวิจัยแล้วตอบไม่ได้ว่าสังคมจะได้อะไร จะเผยแพร่ให้คนในสังคมรับรู้อย่างไร แม้มีการนำแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่กว้างขวางนัก เช่น การใช้แนวคิดชนิตธรรม สันติสุข การเล่าเรื่อง วาทกรรม อัตลักษณ์ และเรื่องสร้าง ประการสำคัญคือ การทำงานเป็นทีมในเชิงบูรณาการสหสาขา ยังปรากฏน้อย อีกทั้งงานวิจัยช่วงหลัง ๆ เน้นการรวบรวม ฟันฟู สืบทอด ถ่ายทอด อนุรักษ์เพื่อให้

เป็นมรดกทางวัฒนธรรม แต่ยังขาดการใช้ทฤษฎีการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอด

ข้อจำกัดของงานวิจัยเล่มนี้ คือ การรวบรวมข้อมูล เนื่องจากรายงานวิจัยบางเล่มปรากฏชื่อเรื่องอยู่ในฐานข้อมูล แต่ไม่ปรากฏเนื้อหาหรือตัวเล่มในห้องสมุดของสถาบันการศึกษา อาจด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถเผยแพร่ได้ ตลอดจนวิทยานิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในช่วงพ.ศ.2560 อาจมีบางเรื่องที่ไม่ได้จัดเก็บในฐานข้อมูลห้องสมุดของมหาวิทยาลัย จึงมีอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูล นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์หลายเรื่องใช้หลายแนวคิด เช่น ศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรม ศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ และเปรียบเทียบในเรื่องเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรวิจัยต่อยอดวรรณกรรมที่มีการปริวรรตไว้แล้ว ผู้วิจัยพบว่า พบว่าในช่วง 2 ทศวรรษมีการปริวรรตวรรณกรรมภาคใต้กันจำนวนมากจากหนังสือชุด มีทั้งการปริวรรตให้เป็นอักษรวิธีปัจจุบัน หรือคงอักษรวิธีไทยตามต้นฉบับไว้แล้ว ต่อมาจึงวิเคราะห์รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาโดยสังเขป มีนัยเพื่อให้นักวิชาการที่สนใจนำไปศึกษาต่อยอดต่อไป ที่ทำกันมาก คือ สถาบันทักษิณคดี มหาวิทยาลัยทักษิณ ถือว่าเป็นการวางรากฐานให้แก่ นักวิชาการนำไปศึกษาวิเคราะห์ให้ลึกซึ้งต่อไปโดยไม่ต้องเสียเวลาในการนั่งปริวรรตงาน เรียงตามลำดับเวลา ดังนี้

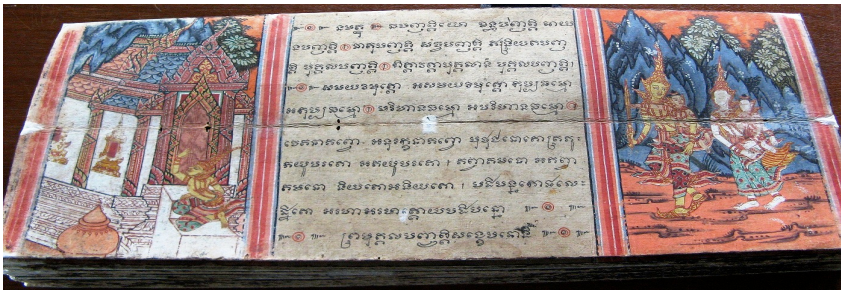
ช่วงเวลา พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2550 มีการปริวรรตวรรณกรรมจำนวน 26 เรื่อง โดยมุ่งเน้นไปที่วรรณกรรมภาคใต้ประเภทนิทาน ศาสนา อาจมีวรรณกรรมประเภทประวัติศาสตร์ นิราศ และตำราบ้าง เช่น พิทยา บุษรรัตน์ (2541) การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือชุด เรื่อง พระรถนิราศ ฉบับอำเภอมือธงสงขลา จังหวัดสงขลา คำนวน นวลสนอง (2542) การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือชุด เรื่อง หนังสือหลักไชย ฉบับตำบลอ่างทอง อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชัยวุฒิ พิชะกุล (2546) การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือชุด เรื่อง พงศาวดาร เล่ม 10 พบที่วัดเขียนบางแก้ว อำเภอยะหริ่ง จังหวัดพัทลุง

ช่วงเวลา พ.ศ. 2551-พ.ศ. 2560 มีการปริวรรตวรรณกรรมจำนวน 18 เรื่อง โดยมุ่งเน้นไปที่วรรณกรรมประเภทตำรา และประวัติศาสตร์ ตามด้วยวรรณกรรมประเภทนิทาน ศาสนา เช่น บุญเลิศ จันทระ (2551) การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทนิทาน เรื่อง นิทานพื้นบ้านภาคใต้

ถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือбуд เรื่อง โองการ เชิญเทวดา ขับเข็น ครั้น มณีโชติ (2551) การปวีรรัตนวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือбуд เรื่อง ตำรายาคุณดา หมวก ชัยวุฒิ พิชะกุล (2553) การปวีรรัตนวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือбуд เรื่อง กัลปนาวัดหัวเมืองพัทลุง และพิทยา บุษรารัตน์ (2555) การปวีรรัตนและ ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือбуд เรื่อง ตำรายา ฉบับ ตำรายาควาย ว่าเป็นการเปิดมุมมองให้นักวิชาการหรือผู้ที่สนใจวิเคราะห์วรรณกรรม ท้องถิ่นมีช่องทางในการศึกษาวิจัย เพราะอาจมีนักวิจัยหลายคนที่มีปัญหาการเป็น โรคภูมิแพ้หนังสือเก่า ไม่รู้วิธีการปวีรรัตนงาน หรือไม่มีเวลาปวีรรัตนซึ่งต้องใช้ความ วิริยะพอสมควร มีช่องทางเข้าถึงงานมากขึ้น

อนึ่ง วรรณกรรมที่นักวิจัยนำมาปวีรรัตนพบมากที่สถาบันคิตติศึกษา มหาวิทยาลัย ทักษิณ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักศิลปะและ วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และที่โรงเรียนสตรีพัทลุง

2. ควรปวีรรัตนวรรณกรรมท้องถิ่นที่บันทึกด้วยอักษรขอมให้เป็นอักษรไทย หรือปวีรรัตนอักษรขอมบาลีให้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน แล้ววิจัยให้ละเอียดต่อ ไป เนื่องจากการปวีรรัตนวรรณกรรมภาคใต้ส่วนใหญ่ นักวิจัยมุ่งปวีรรัตนวรรณกรรม ที่ถ่ายทอดด้วยอักษรวิธีที่เป็นภาษาไทย มากกว่าปวีรรัตนจากอักษรวิธีที่เป็นตัวอักษร ขอมไทย หรือตัวอักษรขอมบาลี อาจเนื่องจากไม่ชำนาญ ทั้งมักปวีรรัตนจากหนังสือ บุคขาวมากกว่าบุคดำ เนื่องจากหนังสือบุคขาวมักใช้อักษรไทยในการบันทึก ในขณะที่ หนังสือบุคดำใช้อักษรขอมไทยหรือขอมบาลี จึงน่าจะมีการปวีรรัตนวรรณกรรม กลุ่มนี้ให้เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง ซึ่งจะต้องหาทีมผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการ และต้อง มีทุนมาสนับสนุนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

ภาพที่ 1 หนังสือбудเรื่องเวสสันดร

3. การหาแนวทางใหม่ ๆ ในการศึกษา

3.1 การเปลี่ยนวิธีการวิเคราะห์แบบขนบ หรือมุ่งผลิตซ้ำวิธีการเดิม ๆ เป็นวิธีการใหม่ ๆ อย่างมีพลวัต เช่น จากมุ่งวิเคราะห์เพียงตัวบทแห่งเดียวเป็นพิจารณาตัวบทอย่างมีพลวัต เพื่อดูการเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยน การปรับประยุกต์ การสร้างสรรค์ที่ต่างไปจากเดิม ในเชิงรูปแบบ เนื้อหา ความหมาย จากที่เคยเปรียบเทียบวรรณกรรมกับภาคใดภาคหนึ่งก็เปรียบเทียบกับต่างวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ในไทยเพียงอย่างเดียว เช่น เปรียบเทียบข้ามชาติ หรือเปรียบเทียบกับปัจจุบัน หรือเปลี่ยนจากศึกษาเพียงแค่องค์ประกอบทางวรรณกรรมมาเน้นใช้ทฤษฎีสมัยใหม่ให้มากขึ้น นักวิจัยที่เคยใช้ทฤษฎีแล้วก็มุ่งให้มีการทดลอง ถอดบทเรียน หรือนำไปใช้ได้จริงในสังคม คือ ให้องค์กรต่าง ๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และเปลี่ยนวิธีการศึกษา เช่น จากที่เก็บข้อมูลเชิงเอกสารก็เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม จากที่เคยทำคนเดียวก็ทำวิจัยเป็นทีม เพื่อเนื้อหาที่มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงการได้รับสนับสนุนด้านทุนวิจัยด้วย เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ เน้นให้นักวิจัยทำงานกันเป็นทีมเวิร์ค

3.2 การใช้พื้นที่เฉพาะมากยิ่งขึ้น เช่น บริเวณสามจังหวัดชายแดนใต้ บริเวณกลุ่มทะเลสาบสงขลา ทั้งควรศึกษากลุ่มผู้เฉพาะกลุ่มให้มากขึ้น เช่น กลุ่มชาวไทยมุสลิม กลุ่มชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์ รวมถึงการมุ่งศึกษากลุ่มต่างวัฒนธรรม เช่น พม่า มอญ ที่อาศัยในไทย

3.3 การใช้เครื่องมือวิจัยที่หลากหลาย เช่น การวัดความรู้ความเข้าใจที่ขยายในกลุ่มเด็ก เยาวชน หนุ่มสาว การใช้เครื่องมือทั้งเชิงเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การเสวนา การสำรวจ รวมถึงการใช้สื่ออย่างหลากหลาย ทั้งสื่อเก่า เช่น หนังสือ นิตยสาร นิตยสาร และสื่อใหม่ เช่น วรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีสมัยใหม่ ตัวบทภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครเวที

3.4 การใช้ทฤษฎีอย่างหลากหลาย เช่น ใช้ทฤษฎีเชิงสัญลักษณ์ (semiology) กาญจนา แก้วเทพ (2560: 203) มองว่าวัตถุที่เราศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโฆษณา รอยสัก บทกวี เนื้อเพลง ลูกทุ่ง ภาพยนตร์ รวมทั้งสื่อพิธีกรรม ถือว่าเป็นตัวบทสำคัญที่นอกจากจะมีเนื้อหาสาระแล้ว ในเบื้องลึกลงไปก็ยังมี “ความหมายบางอย่าง” (meaning) ที่แฝงฝังอยู่ข้างในด้วย และการอ่านความหมายเพียงของ “ตัวบท” ก็จำเป็นต้องรู้จัก “บริบทที่แวดล้อม” ตัวบทนั้น ทฤษฎีสัญลักษณ์จะบอกการ

สร้างและตีความหมายที่เกิดจากตัวบทและบริบทแวดล้อมที่เรียกว่า text-content relation

3.5 การใช้ทฤษฎีเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อว่าในการวิเคราะห์จะได้ไม่ตีความหมายผิด หรือทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน ไม่น่าเชื่อถือ ทั้งควรวิเคราะห์อย่าง “คนใน” ไม่ใช่มองอย่าง “คนนอก” ที่มีอคติอาจสร้างความขัดแย้งให้แก่เจ้าของวัฒนธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ กาลพันธุ์. (2554). **วาทกรรมวัฒนธรรมชุมชนในบันเทิงคดีของ พนม นันทพฤกษ์ ระหว่าง พ.ศ. 2520-2529** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2560). **เครื่องมือทำงานวัฒนธรรมชุมชน และสื่อพิธีกรรมศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กิตสุรงค์ ภาพสุวรรณ. (2546). **การวิเคราะห์โครงสร้างนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมภาคใต้ตามทฤษฎีโครงสร้างนิทานของวลาดิมีร์ พรอฟฟ์** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกษม ขนาบแก้ว. (2540). **ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนึ่งตะลุง** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2557). **การวิเคราะห์ภาพสะท้อนค่านิยมของไทยจากนิทานพื้นบ้าน** (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- ครีเน มณีโชติ. (2551). **การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือบูตเรื่อง ตำรายาคูณตาหมวก**. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ค่านวน นวลสนอง. (2542). **การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือบูต เรื่อง หนังสือหลักไชย ฉบับตำบลอ่างทอง อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- จรรยา หยุทอง. (2543). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มนาค (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จำเริญ แสงดวงแข พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และ จริญญา ธรรมโชติ. (2543). การศึกษาคำภาษาไทยถิ่นใต้ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จุไรรัตน์ รัตติโชติ. (2556). กลวิธีการกล่าวขัดแย้งในวรรณกรรมภาคใต้: ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2546). การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือบูต เรื่อง พงศาวดาร เล่ม 10 ฉบับพบที่วัดเขียนบางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2553). การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือบูต เรื่อง กัลปนาวัดหัวเมืองพัทลุง. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชูพันธุ์ สมเกื้อ และคณะ. (2552). การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นสุราษฎร์ธานี ประเภทลายลักษณ์จากหนังสือบูต (รายงานผลการวิจัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ณัฐา วิพลชัย. (2557). ลักษณะคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่องพระมหาชวดคากาพย์ (รายงานผลการวิจัย). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ถวิล จิตมานะ. (2540). การศึกษาเรื่องหอยสังข์ฉบับวัดเลียบ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นิหส์ลัง จะยามา. (2554). ผลการใช้นิทานพื้นบ้านมุสลิมเป็นบทเรียนเสริมเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- บุญเลิศ จันทระ. (2551). การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือ
 ชุด เรื่อง โองการ เชิญเทวดา ขับเข็น. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา
 มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปทุมกาญจน์ ศรีสุวรรณ. (2549). การใช้วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสื่อพัฒนาทักษะ
 การอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในอำเภอ
 ทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นนทบุรี:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประพันธ์ สุวรรณมณี. (2543). **ศึกษาวิเคราะห์หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่**
 ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือใน จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์
- ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปิยะนารถ โภคามาศ. (2550). **การศึกษาเวสสันดรชาดกฉบับท้องถิ่นภาคใต้**
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). . นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2556). **เรียนรู้และเข้าใจคนมลายูมุสลิมจังหวัดชายแดน**
 ภาคใต้จากวรรณกรรมไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2516-2552) (รายงานผลการวิจัย).
 พัทลุง: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พัชลินจ์ จินนุณ. (2555). **ลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรม**
 คำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา).
 กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชลินจ์ จินนุณ คุณัญญ์ สมชนะกิจ ธนภัทร เต็มรัตนกุล. (2557). **หลักและวิธี**
 สอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนจากวรรณกรรมท้องถิ่น
 ภาคใต้ ชุดวรรณกรรมทักษิณ: วรรณกรรมคัดสรร (รายงานผลการวิจัย).
 สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิเชฐ แสงทอง. (2551). **ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิม: อำนาจและการต่อ**
 ต้านในภาคใต้ของไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา บุษรารัตน์. (2541). **การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภท**
 หนังสือชุด เรื่อง พระรถนิราศ ฉบับอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา.
 สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- พิทยา บุษรารัตน์. (2555). **การปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนังสือบุด เรื่อง ตำรายา ฉบับตำรายาควาย**. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิรุณ ฮอร์พันธ์. (2554). **การศึกษาความหมายวรรณกรรมประวัติศาสตร์ของชาวมลายูปัตตานี: ‘ประวัติราชอาณาจักรมลายูปัตตานี’** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มาณี กิติบุญญา. (2550). **นิทานพื้นบ้านจังหวัดกระบี่: การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรม** (การศึกษาค้นคว้าอิสระ). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรสนีย์ วงศ์หมัดทอง. (2554). **การศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านภาคใต้ของอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในอดีตกับปัจจุบัน** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชิดา พุกษารัตน์. (2540). **ไวยาหารรักในเพลงกล่อมเด็กที่พบในจังหวัดนครศรีธรรมราช** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วรรณะ หนูหมื่น. (2559). **เรื่องเล่าวาลีใน 3 จังหวัดชายแดนใต้: ตำนานการรบนับถือศาสนาในท้องถิ่น และความสำคัญในบทบาทวรรณกรรมพื้นบ้าน** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- วรรณา ปู่เป็ง. (2546). **ศึกษาวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชจากบทหนึ่งตะลุง** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรภรณ์ พัฒนศิริ. (2540). **วิเคราะห์วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันดี กรุณากร. (2542). **สุนทรียภาพในบทหนึ่งตะลุงของหนังกัน ทองหล่อ** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัชรนันท์ ชูทัพ. (2557). **ภูมิปัญญาในวรรณกรรมเยาวชนของนักเขียนภาคใต้** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิมลมาศ ปุชากุล. (2550). **อัตลักษณ์พื้นถิ่น ในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522-2546)** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศรัณย์ วงศ์จิตร. (2554). **จินตนาการปลายด้ามขวาน: อ่าน “ภูมิศาสตร์ในจินตนาการ” ผ่านนวนิยายจังหวัดชายแดนภาคใต้** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริพร คชดั่ง. (2544). **เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนเรื่องกาพย์ปู่สอนหลานสำนวนภาคใต้กับกาพย์ปู่สอนหลานสำนวนภาคอีสาน** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมพาศน์ สุวรรณรัตน์. (2543). **ศึกษาวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง**. (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุนิภา ไกรนรา. (2542). **การนำปัญหาสังคมและศีลนท่งถิ่นภาคใต้มาใช้ในการแต่งเรื่องสั้นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เสริมศรี อนันตพงศ์. (2540). **ศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- เสริมศักดิ์ ขุนพล กิตติคุณ ฤทธินิม. (2559). **การสื่อสารภาพลักษณ์ความเป็นคนใต้ในสื่อมิวสิควิดีโอของศิลปินค่ายอาร์สยาม** (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อำไพ เจริญกุล. (2547). **การศึกษาเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านประเภทผีภาคอีสานและภาคใต้**. (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อินทรา สุวรรณ. (2540). **บทบาทหนังตะลุงทางโทรทัศน์ในการถ่ายทอดความรู้** (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษา ช่วยบำรุง. (2550). **ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้**. (วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.